

LA/Jaana Rissanen

14.11.2017

Valtiovarainministeriö

17. 11. 2017

Lausuntopyynnön diaarinumero: VM/1709/00.01.00.01/2016 VM098:00

LAUSUNTO JULKISEN HALLINNON TIEDONHALLINNAN SÄÄNTELYN KEHITTÄMISTÄ SELVITTÄNEEN TYÖRYHMÄN RAPORTISTA

Valtiovarainministeriö on julkaissut tiedonhallinnan lainsäädännön kehittämislinjauksista työryhmäraportin (37/2017), joka oli lausuntokierroksella 1.11.2017 saakka. Eläketurvakeskukselta ei ollut pyydetty lausuntoa. Eläketurvakeskus katsoo kuitenkin tarpeelliseksi, että se antaa lausunnon, koska uudistettava tiedonhallintalaki tulisi koskemaan myös Eläketurvakeskusta ja tyeläkelaitoksia. Eläketurvakeskus pyysi valtiovarainministeriöltä lisäaikaa lausunnon antamiselle.

Yleiset kommentit työryhmän raportista

Raportin mukaan tiedonhallinnan lainsäädännön kehittämisessä keskeisenä tavoitteena on koota yhteen yleislakiin julkisen hallinnon tiedonhallinnan elinkaari. Sääntelyn tulee tukea tiedon tehokasta keräämistä, hyödyntämistä, turvallista käsittelyä, luovuttamista, säilyttämistä, arkistointia ja hävittämistä. Samalla tiedonhallinnan organisatorinen soveltamisala tulisi yhtenäistää siten, että säännöksiä sovellettaisiin lähtökohtaisesti kaikkiin viranomaisorganisaatioihin siten kuin hallintolaissa säädetään sekä yksityisin toimijoihin siltä osin kuin ne hoitavat julkisia hallintotehtäviä.

Raportin laajuuden vuoksi Eläketurvakeskus lausuu vain sen kannalta merkityksellisimmistä asioista ja esittää, että se voisi olla mukana jatkovalmistelussa.

Raportissa on esitetty useita hyviä tavoitteita, joihin on helppo yhtyä:

- Digitalisaation edistäminen, julkinen hallinto on kansalaisten palvelua
- Lainsäädännön selkiyttäminen ja yksinkertaistaminen
- Hallinnon toimintaa koskevien tietojen läpinäkyvyys
- Tietojen luovutuksen helpottaminen organisaatioiden välillä rajapintojen avulla (avoimet, jopa pakolliset rajapintakuvaukset)
- Tietolupamenettelyjen karsinta
- Viranomaisia veloitetaan tarjoamaan julkisia tietoaineistoja yleiseen tietoverkkoon maksutta koneellisesti luettavassa muodossa (edellyttää kokonaisharkintaa)
- Tietojen käyttömahdollisuus tutkimukseen ja tilastointiin on otettu huomioon

Tiedonhallintaa koskevan sääntelyn soveltamisaloista sekä tiedonhallinnan ohjaus

Raportissa ehdotetaan, että julkisen hallinnon tiedonhallinnon ohjauksesta annettu laki kumottaisiin ja sääntely uudistettaisiin uuteen tiedonhallintaa koskevaan lakiin ja siihen yhdistettäisiin nykyinen arkistolaki, joitakin säännöksiä nykyisestä julkisuuslaista sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetusta laista.

Keskeisenä ehdotuksena on organisatorisen soveltamisalan määrittelyn yhtenäistäminen. Tällä hetkellä näiden lakien organisatorinen soveltaminen Eläketurvakeskukseen ja muihin lakisääteistä työeläkevakuuttamista hoitaviin työeläkelaitoksiin ei ole yhtenäinen. Julkisen hallinnon tiedonhallinnon ohjauksesta annettua lakia ei sovelleta työeläkkeitä toimeenpaneviin yhtiöihin ja yhteisöihin. Muita edellä mainittuja lakeja sovelletaan työeläkeoimijoihin lähinnä silloin, kun ne käyttävät julkista valtaa tai hoitavat julkista tehtävää.¹

Eläketurvakeskus katsoo, että uutta tiedonhallintalakia ei tulisi soveltaa työeläkejärjestelmään jatkossakaan ainakaan siltä osin, mikä vastaa nykyistä julkisen hallinnon tiedonhallinnon ohjauksesta annetun lain sisältöä. Näin ollen myöskään tiedonhallinnan ohjauksen ei pitäisi soveltua Eläketurvakeskukseen ja työeläkelaitoksiin.

Eläketurvakeskus ja työeläkelaitokset ylläpitävät yhdessä Suomen merkittävimpien rekistereiden joukkoon kuuluvia tietovarastoja, joita ovat mm. kaikki vakuutetut työsuhteet sisältävä ansaintajärjestelmä ja kaikki työeläkepäätökset sisältävä eläkerekisteri. Työeläketurvan toimeenpano on Suomessa hajautettu useille eri työeläkelaitoksille ja ns. viimeinen eläkelaitos vastaa vakuutetun neuvonnasta, eläkeratkaisusta ja eläkkeen maksamisesta. Tämän vuoksi Eläketurvakeskuksen ja työeläkelaitosten välinen tietojenvaihto on jo tällä hetkellä hyvin kuvattua ja standardisoitua.

Työeläkeala tekee paljon tietojärjestelmäyhteistyötä säästääkseen alan yhteisiä kustannuksia siltä osin kuin se kilpailulainsäädännön puitteissa on mahdollista. Jos julkishallinnon tietohallinnon ohjaus ulottuisi myös työeläkejärjestelmään, joutuisivat Eläketurvakeskus ja työeläkelaitokset todennäköisesti uudistamaan tai muuttamaan tietojärjestelmiä, mikä aiheuttaisi työeläkejärjestelmälle merkittäviä lisäkustannuksia.

¹ Työeläkelaitoksilla (eläkeyhtiöt, -kassat ja -säätiöt) on lakiin perustuvien tehtävien lisäksi yksityisoikeudellisia tehtäviä ja ne rinnastuvat viranomaisiin silloin, kun ne hoitavat julkista tehtävää tai käyttävät julkista valtaa. Myös Eläketurvakeskus rinnastuu viranomaiseen siltä osin kuin se hoitaa julkista tehtävää ja käyttää julkista valtaa. Työeläkealan toimijoista Keva on viranomainen.

LA/Jaana Rissanen

14.11.2017

Raportissa jää myös epäselväksi, missä määrin soveltamisalan ulottaminen työeläkealalle aiheuttaisi vaatimuksia alan tietojärjestelmille, arkkitehtuuri-työlle ja tiedonhallintaprosesseille. Yhteiskunnan toimivuuden kannalta on riittävää, että tietojen luovutukset työeläkejärjestelmän ja viranomaisten sekä muiden osapuolien kanssa hoidetaan rajapintojen avulla. Työeläkejärjestelmän organisaatioilla tulee olla oikeus tehdä itsenäisiä ratkaisuja esim. käyttämistään tietojärjestelmistä ja teknologia-arkkitehtuurista.

Yksityisiin työeläkelaitoksiin sovelletaan EU:n kilpailusäännöksiä. Tämän vuoksi Eläketurvakeskus toteaa lisäksi, että valtionhallinnon toteuttama ohjaus voisi vaikuttaa työeläkelaitosten väliseen kilpailuun.

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen

Työryhmä lähtee ehdotuksissaan siitä, että nykyiset lainsäädännössä olevat rinnakkaiset arviointi- ja suunnitteluvollisuudet ovat johtaneet rinnakkaisiin kuvauksiin ja tästä syystä olisi perusteltua yhdistää em. kuvaamisvollisuudet yhteen lakiin siten, että vullisuudet palvelisivat useita käyttötarkoituksia.

Eläketurvakeskus ja työeläkelaitokset tulisivat todennäköisesti soveltamaan tiedonhallintasäännöksiä soveltuvin osin, vaikka työeläkeoimijoihin ei jatkosakaan sovellettaisi uudistuvaa tiedonhallintalakia kaikilta osin. Työeläkeoimijoiden toiminnasta merkittävään osaan sisältyy julkisen vallan käyttöä sekä henkilötietojen käsittelyä. Tämän vuoksi uuteen tiedonhallintalakiin tulevien mm. arviointi- ja kuvaamisvullisuuksien soveltaminen soveltuvin osin edesauttaa hyvän tiedonhallintatavan toteutumista sekä EU:n tietosuojasetuksen mukaisen osoitusvullisuuden toteuttamista myös työeläkejärjestelmässä.

Tietoaineistojen muodostaminen ja vastuut

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia sovelletaan sähköiseen asiointiin myös silloin, kun hallintoasian käsittely on muun kuin julkisyhteisön tehtävänä. Näin ollen lakia sovelletaan myös työeläkelaitoksiin ja Eläketurvakeskukseen.

Työryhmän ehdotuksen mukaisesti sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain tiedonhallintaa koskevat säännökset (vastaanottokuitaus, kirjaaminen, arkistointi) kumottaisiin ja sisällytettäisiin uuteen tiedonhallinnan yleislakiin. *Eläketurvakeskus katsoo, että näiden säännösten pitäisi jatkossakin koskea työeläkeoimijoita silloin, kun ne käsittelevät hallintoasiaa.*

Tietoaineistojen julkisuus ja salassapito

Julkisuuslakia sovelletaan Eläketurvakeskukseen ja yksityisten alojen työeläkelaitoksiin pääsääntöisesti silloin, kun ne käyttävät julkista valtaa. Työeläkelainsäädännössä soveltamisalaa on laajennettu muuhunkin toimintaan mm. asiakirjasalaisuutta koskevien säännösten osalta. Kevään julkisuuslakia sovelletaan kokonaisuudessaan.

Työryhmä viittaa ehdotuksissaan myös julkisuuslain kehittämistarpeisiin. *Eläketurvakeskus ei tässä yhteydessä ota kantaa näihin ehdotuksiin, koska nämä eivät suoraan liity uudistettavaan tiedonhallintalakiin.*

Tietojen säilyttäminen ja arkistointi

Työryhmän raportissa ja ehdotuksissa on merkittäviä huomioita, jotka liittyvät tietoaineistojen säilyttämistä ja arkistointia koskevan lainsäädännön selkeyttämistarpeeseen. Eläketurvakeskus ja työeläkelaitokset soveltavat arkistolakia silloin, kun ne hoitavat julkista tehtävää. Yksityisten alojen työeläkelaeissa on erityissäännöksiä asiakirjojen säilyttämisestä.

Eläketurvakeskus katsoo, että arkistolain uudistaminen tulisi priorisoida ja tehdä välittömästi, koska tietojen arkistoinnilla ja säilyttämisellä on vaikutusta myös uuden yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiseen. Eläketurvakeskus katsoo myös, että uutta yleislakia tulisi soveltaa Eläketurvakeskukseen ja työeläkelaitoksiin arkistolain osalta sen nykyisen soveltamisalan mukaisesti.

Tiedonsaanti asiakirjoista ja tietoaineistoista

Raportissa esitetään myös, että tiedonhallinnan kehittämisen yhtenä tavoitteena on edistää tutkijoiden mahdollisuutta hyödyntää rekistereissä olevia tietoja tutkimustyössä hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Lisäksi raportissa todetaan, että tutkijoiden tilanteen parantaminen edellyttää, että tieteellisessä tutkimushankkeessa voidaan hyödyntää tietoja monipuolisesti, helposti ja kohtuullisin kustannuksin. Raportin mukaan näitä voidaan edistää osaratkaisuille ja eri vaihtoehdoilla.

Eläketurvakeskus toteaa, että hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (HE 159/2017 vp) tulee edistämään konkreettisesti raportissa todettuja asioita, kuten tutkimustiedon hyödyntämistä (5.7.4), rekisteritietojen hyödyntämistä sekä tietojen luovuttamista kehitys- ja innovaatio-toimintaan (5.7.5).

Eläketurvakeskus pitää raportissa esitettyihin tutkijoiden haasteisiin vastamista tarpeellisena, mutta ei tässä yhteydessä ota kantaa näihin ehdotuksiin, koska ehdotukset eivät liity nyt uudistettavaan tiedonhallintalakiin.

Lausunto

LA/Jaana Rissanen

14.11.2017

Yhteenvedo

Eläketurvakeskus katsoo, että uuden tiedonhallintalain ei pitäisi koskea Eläketurvakeskusta ja työeläkelaitoksia siltä osin, mikä vastaa nykyisen tiedonhallintalain sisältöä. Kuitenkin jos uuteen lakiin tullaan sisällyttämään säännöksiä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetusta laista sekä arkistolaki kokonaisuudessaan, tulisi näiden säännösten koskea työeläketoimijoita samassa laajuudessa kuin nykyisin.

Eläketurvakeskus katsoo myös, että arkistolain uudistaminen pitää priorisoida, koska tällä on vaikutusta mm. yleisen tietosuojasetuksen toimeenpanoon.

Lisäksi Eläketurvakeskus esittää, että se voisi olla mukana jatkovalmistelussa.

ELÄKETURVAKESKUS

Jukka Rantala

Riitta Korpiluoma